بسمه تعالی

عنوان مقاله : بنسای

بُن‌سای، دارْسان یا درخت‌ریزه‌های ژاپنی هنرِ پرورشِ درختان و گیاهانی است که در اندازهٔ کوچک ایجاد می‌شوند.

بن‌سای، درخت یا گیاهی است در گلدان و به‌صورتی پیرایش می‌شود که پاکوتاه شده و در سنینِ ۱۰۰ تا ۲۰۰ سالگی در حدود ۳۰ تا ۶۰ سانتی‌متر بلندی داشته باشد.

نامشناسیِ واژهٔ بن‌سای

در ژاپنی بن به معنیِ بشقاب، سینی یا گُلدان و سای به معنیِ کشت و کار است و ترکیبِ بن‌سای را می‌توان، کاشته شده در سینی معنا کرد؛ اما هر گیاهی که در گلدان یا سینی کاشته شده باشد را نیز نمی‌توان بن‌سای نامید.

دارسان

از آنجا که پیراستنِ گیاه به صورتِ بن‌سای، شبیه سازیِ شکلِ درخت در اندازه کوچکتر است، فرهنگستان زبان فارسی برای واژهٔ بن‌سای برابرِ فارسیِ دارسان)همانندِ دار و درخت) را برگزیده است[1].

نکتهٔ اساسی دربارهٔ بُن‌سای این است که بتوان درختچه را به همان شکل زیبای مشابهی که در طبیعت موجود است پرورش داد. این درخت درست باید شبیه به درختی باشد که دهه‌ها و سده‌هاست که در طبیعت رشد کرده‌است.

فرهنگِ چین و به ویژه ژاپن در آفرینشِ چشم‌اندازِ فضای سبز بر این است که کلِ طبیعت را یکجا به باغ منتقل کنند. نه مانندِ غربی‌ها که بخشی از طبیعت را به عنوانِ باغ تلقی می‌کنند. ژاپنی‌ها طبیعت را دوست دارند، نه رونوشتی از آن را؛ و باغ‌سازیِ غربی را رونوشتی از طبیعت می‌دانند].نیازمند منبع [بن‌سای نوعی از باغبانیِ هنری است که از قدیم در چین و ژاپن به روش‌های مختلف متداول بوده و هم‌اکنون کل جهان از این هنر با اطلاع هستند و کم و بیش آن را به‌طور نسبی به اجرا درمی‌آورند.

نگهداریِ بن‌سای

نگهداریِ بُن‌سای در برگیرندهٔ آبیاری، خاک و کود و نوردهیِ مناسب و هرسِ درست و به هنگام می‌باشد .

ابزارها

برای نگهداریِ بن‌سای به ابزارهای بُرشی مانندِ کاردِ لبه تیز، تیغ و قیچیِ باغبانی نیاز است. همچنین به بیلچه، آب پاش و سوهان)برای شکل دهی و صاف کردنِ بخشهای چوبی شده و مُرده درخت (و بنومیل)برای ضدِ عفونی کردنِ بخشهای بریده شده و جلوگیری از بیماریهای قارچی(نیاز است.

آبیاری

بن‌سای نیز مانندِ هر گیاهِ دیگری به یک آبیاریِ کامل و منظم نیاز دارد. به دلیل این که خاستگاه این گیاهان از کشورهای آسیای جنوب شرقی می‌باشد، مانند: چین، تایلند و... آب و هوای مناسب برای گیاه بن‌سای، گرم و مرطوب می‌باشد. پس بهتر است که برگ‌های بن‌سای را ۱ یا ۲ بار در روز با افشانه خیس شوند. تا رطوبتِ آن تأمین شود. همچنین دمای اتاق هم برای بن‌سای مناسب است. نور مستقیمِ خورشید باعثِ سوختن درختچه بن‌سای می‌شود. نور غیرمستقیم یا نور پشت پرده با حداقل یک متر فاصله برای بن‌سای مناسب می‌باشد. البته برخی گونه‌ها هم وجود دارند که برای فضای بیرون هستند که منظور ما گونه‌های آپارتمانی می‌باشد.

آبیاری باید در تابستان بیشتر و در زمستان کمتر باشد. از آبیاری بیش از حد هم خودداری کنید، چراکه باعثِ فساد و خفگیِ ریشه می‌شود. بهترین زمانِ آبیاریِ بن‌سای بعد از غروب آفتاب می‌باشد. چون آب تا فردا صبح تبخیر نمی‌شود و همچنین نور باعث سوختنِ برگ‌ها نمی‌شود.

خاک

خاکِ بن‌سای به دما، نور و شرایط محیط و از همه مهمتر به نوع گیاه وابسته می‌باشد که رطوبت و هوا و مواد معدنی را به نسبت معمول در خود نگه می‌دارد. هر زمانی که به خاک دست زدید و خشک بود به ان اب بدهید و نباید بگذارید زیاد خشک بماند. معمولاً یک روز در میان و بیش از سه روز نشود.

کوددهی

از آنجا که خاکِ کوکوپیت، یک خاکِ خنثی می‌باشد و عاری از مواد غذایی است، بعد از مدتی گیاه دچار کمبودِ موادِ غذایی می‌شود و برگ‌های آن شروع به ریزش می‌کند پس باید به بن‌سای کود داد تا مواد غذایی آن تأمین شود. کود بن‌سای موجود در بازار ایران، کریستالون و آهن می‌باشد که برای بامبو و برخی گل و گیاه‌ها نیز می‌توان استفاده کرد؛ که باید یک قاشق چایخوری از آن را در یک لیتر آب حل کرد و هر ۱۵ روز یک بار از ان آب به گیاه بدهید. توجه داشته باشید که نباید هر دو کود را باهم بدهید. اگر از هر دو کود استفاده می‌کنید تقریباً یک هفته بین آن‌ها فاصله بیندازید. باقیماندهٔ آبی که با کود مخلوط شده را دور نریزید و در دفعات بعد استفاده کنید.

فرم‌های بن‌سای

فرمِ ایستاده (رسمی)

درختِ سرو با نمایِ رسمی

درختانِ بن‌سای با فرمِ ایستادهٔ رسمی یا سبکِ چُکان (chokkan) با یک تنهٔ راست قامت و مخروطی شکل مشخص می‌شود. شاخه‌های پایینی، گسترده و کلفت و شاخه‌های بالایی، کوتاه و نازک هستند[2].

فرمِ ایستاده (غیررسمی)

سرو کوهی با نمای ایستادهٔ غیررسمی

درختانِ بن‌سای با فرمِ ایستادهٔ غیررسمی یا سبکِ مُیُگی (moyogi) با خَم‌هایی در تنه و شاخه همراه است اما نوکِ درخت، درست هم خط با جایی است که تنه از خاک بیرون آمده‌است[3].

فرمِ کج (شیبدار)

درختانِ بن‌سای با فرمِ کج یا شاکان (shakan) دارای تنه‌ای کج نسبت به گلدان است. تنه با شیبی ملایم یا تند از زیرِ خاک پدیدار شده و نوکِ بن‌سای به سمتِ چپ یا راستِ گلدان رفته‌است[4].

هرس

پا کوتاه کردنِ یک درخت و کاشتِ آن در گلدانی کوچک، نیازمندِ هرس و نگهداریِ خاص است که با هرسِ دیگر درختانِ موجود در باغ متفاوت است.

هرسِ برگ

بن‌سای باید دارایِ سطحِ برگیِ کمی باشد. زیرا سطحِ برگیِ زیاد، رشد را بیشتر می‌کند و در تکنیک‌های بن‌سای تلاش بر اینست که شتابِ رشد کم شده و هدفمند شود. به همین منظور باید برگ‌های اضافه، همواره هرس شده و از گیاه جدا شوند. هرسِ برگ باید با توجه به شکلِ نهاییِ بن‌سای انجام بپذیرد. ضمناً نباید در یک وعده از هرس، مقدارِ زیادی برگ را بیکباره قطع نمود، چراکه باعثِ ایجاد شوک به گیاه می‌شود.

هرسِ ریشه

هرسِ ریشه، یکبار در سال و به وسیلهٔ افرادِ متخصص باید انجام گیرد. با هرسِ ریشه، رشد کم می‌شود. به همین دلیل، باید توجه داشت که مقدارِ مناسبی از ریشه قطع شود تا گیاه دچارِ شوک نشده و آسیبِ جبران‌ناپذیر نبیند. ضدِ عفونیِ بخش‌های قطع شده با بنومیل نیز در پایانِ کار ضروری است.

هرسِ فُرم دهی

این گونه هرس معمولاً بر روی شاخه‌ها و با بُرش و سیم پیچ کردنِ بخش‌هایی از شاخه و با توجه به شکلِ نهایی که درخت باید بخود بگیرد، انجام می‌شود.